

فەرمان کردن به چاکه و ریگری کردن له خراپه

کۆ: سه رنوسهر: م / عبداللطيف أحمد مصطفى
ئيمام وخه طيبى مزگه وتى گه ورهى چوارقورنه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على
نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين .

ئەركىك ههيه كه خواى پهروهردگار له سهه
موسلمانانى واجب كردوه، وه كتابهكهى بۆ
دابه زاندوه، وه پيغه مبه رانى پى ناردوه،
به لام له ناو ئيمه دا مردوه، ئەو واجبەش
بريتييه له ئەركى فەرمانکردن به چاکه
ورپگري کردن له خراپه، ئيمامى نه وهوى
(په حمه تى خواى گه ورهى لى بىت)
ده فه رموى: (ئەو واجبە پيرۆزه زۆر
ده ميكه مردوه خه لكى پيى هه لئاستن و
ئەو ئەركه يان به جى نه گه ياندوه)، جا كه
ئيمامى نه وهوى له سه رده مى خويدا وا بليت،
ئەى ئيمه ئەمرو ده بى بليت چى له كاتى
بلا بوونه وهى ئەو هه موو خراپه و تاوان وبى
شه رعيه، له كاتى مردنى ئەو هه موو فەرمان
وسوننه ت وچا كه يه ته ماشا ده كه ين نابيين

كه سانىك كۆمه لانىك هه ستن به فەرمان کردن
به چاکه و ریگری کردن له خراپه، خواى
پهروهردگار پيغه مبه رانى يه كه له دواى يه كه
نارد بۆ ئەوهى ئەم به چاکه و بکه ن و ریگری
له خراپه بکه ن، گه وره ترين فەرمانيش كه
پيغه مبه ران ئەمريان پيكردوه ته وحيديو
ته نها خواپه رستى بووه، وه خراپترين
مونكه رو خراپه ش كه نه هيان ليكردوه
شهريك بۆ خوا دانان بووه، خواى گه وره
باسى پيغه مبه رى خۆمان ده كات ﴿﴾:
﴿يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾
[الأعراف: 157] .

واته: پيغه مبه رى خوا ﴿﴾ فەرمانيان پى
ده كات به چاکه و ریگریان لى ده كات له
خراپه .

خواى گه وره محمدى نارد ﴿﴾ فەرمانى
چا كه به خه لك ده كات، وه شتى خه راپ له
خه لك مه نه ده كات، هيج شتىك نييه چاك

بیّت و له ئیسلامدا لیمان قهدهغه کرابیّت، وه هیچ شتیك نییه پاک بیّ و لیمان مه منع کرا بیّ، ئه وهی که لیّت مه منع کراوه و قهدهغه کراوه و حه رام کراوه خراپه و پیسه و زهره رهنده بوّ خوّت و بوّ کۆمه لگا و خیزانه کهت بوّیه خوای گه وره حه رامی کردوه، په روه ردگارمان له کیتابه پیروزه که ییدا واجبی کردوه و پییمان ده فهرمووی (وَلَسْتُكُمْ أُمَّةً) ئه ی موسلمانان با له ناو ئیوه دا ئومه تیک هه بیّت که سانیک هه بن که (يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ): با که سانیک هه بن له ناو ئیوه دا که خه لکی بانگ بکه ن بوّ خیر که خه لکی بانگ بکه ن بوّ سوننه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ وه کو ابن کثیر ده فهرمووی له ته فسیره که ییدا، وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ: وه ئه مر به چاکه بکه ن، وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ: وه نه هیش له خراپه بکه ن، وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ: وه ئه و کۆمه له که سه ی که به و واجبه هه لدهستن، واجبی ده عوه و بانگه وازی خه لک بوّ خیر بوّ سوننه ت، وه واجبی ئه مر به چاکه و نه هی له خراپه، أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ: خوای گه وره ده فهرمووی ئه وانه سه رفرازو سه رکه وتوون، ئه و کۆمه له مفلح و سه رکه وتوون لای خوای په روه ردگار

که هه لدهستن به و ئه رکه گرنکه که به خته وه ری کۆمه لگا به هه لسانه به و ئه رکه، هه ر کۆمه لگایه ک که فه رمان به چاکه و نه هی له خراپه ی تیّدا نه بیّت خراپه کاری تیّدا بلاوده بیّته وه به دپه وشتی تیّدا بلاوده بیّته وه چاکه ی تیّدا نامینیّت وه له ئاخیردا به هیلاک ده چیّت، وه بییگومان ئه و کۆمه له سه رفرازه ش که به و ئه رکه هه لدهستی ناره حه تی دیته ری، که سیك که ئه مر بوّ له پوژگاری بلاوبوونه وه ی دیارده ی شیرک و بیده عه و خورافه ت، له پوژگاری بلاوبوونه وه ی دیارده ی نیفاق و فیسق و فجورو به دپه وشتی ئه مر به چاکه بکات و خه لکی بوّ خیر بانگ بکات بیگومان خه لک لیی پازی نابیّت، بیگومان چاک باسی ناکریّت، ناوو ناتوره ی لیده دریّت دژیه تی ده کریّت، به لام پیویسته سه بر بگریّت، هه روه کو چوّن لقمان (عليه السلام) کاتی که ئه مر به کوره که ی خو ی ده کات، خوای په روه ردگار ئه مر ی به لقمان کرد: (وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ) (القمان: 12) .

خوای گه وره حیکمه تی به لقمان به خشی بوّ ئه وه ی سوپاسی خوا بکات، لقمانیش هه ستا بوّ سوپاس کردنی خوا، یه که م که س

کورپه‌کە‌ی هه‌لسی‌ت به‌ نو‌یژ کردن له‌ گه‌ل
 نو‌یژ کردنه‌که‌یشیدا ئه‌مر به‌ چاکه‌ بکاو نه‌هی
 له‌ خراپه‌ بکا، ده‌یزانی کورپه‌کە‌ی تووشی
 نارپه‌حه‌تی دیت، ده‌یزانی دژایه‌تی ده‌کری‌ت،
 ده‌یزانی تووشی موصیبه‌ت دیت بویه
 فه‌رمووی /وَاصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ/ به‌لام
 سه‌بریش بگره‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ تووشت
 دیت، /وَاصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ/ سه‌بریش بگره
 له‌سه‌ر ئه‌وه‌ موصیبه‌ته‌ی که‌ له‌رینگای
 بانگه‌وازی وفه‌رمانکردن به‌ چاکه‌ و نه‌هی
 له‌ خراپه‌ دیته‌ریت، /وَاصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ/ به‌لام
 ئه‌وه‌ سیفه‌تی ئینسانی به‌رزه، ئه‌وه‌ ئیشی
 چاک و به‌رزه که‌ خوای په‌روه‌ردگار پی‌ی
 خو‌شه‌ و فه‌رمانی پی‌کردووه‌ پی‌مان، سه‌یری
 ئه‌وه‌ باوکه‌ بکه‌ن، سه‌یری لقمان بکه‌ن
 فه‌رمان به‌ کورپه‌کە‌ی ده‌کات ئه‌مر به‌ چاکه
 بکاو نه‌هی له‌ خراپه‌ بکات، ئه‌گر
 نارپه‌حه‌تیشی تووش بی‌ت ده‌لی‌ سه‌بر
 بگره‌ و گو‌ی مه‌ده‌ری، به‌لام هه‌ندی‌ک
 له‌ باوکان ناهیل‌یت کورپه‌کە‌ی بجی‌ته‌ مزگه‌وت
 ده‌لی‌ رۆ‌له‌ تووشی به‌ لاو موصیبه‌تیک ده‌بیت
 نه‌چیت، ناهیل‌ی ریشی به‌یل‌یته‌وه‌ له‌ پی‌ناوی
 خوا ده‌لی‌ ئه‌وه‌ نه‌که‌ی دوایی باتووشی
 موصیبه‌تیک نه‌بیت، له‌ گه‌ل ئینسانی چاک

که‌ ده‌ستی پی‌کرد ئامۆژگاری کورپه‌کە‌ی
 بوو، کۆمه‌لی‌ک ئامۆژگاری ده‌کات له‌ ناویاندا
 ده‌فه‌رمووی:

(يَا بُنَيَّ اَقِمِ الصَّلَاةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاَصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ) (لقمان: 17) .

ئه‌فه‌رمووی ئه‌ی رۆ‌له‌که‌م ئه‌ی کورپه‌که‌م اقم
 الصلّاه، نو‌یژ بکه‌، کام باوکانه‌ن ئه‌مپۆ‌که
 ئه‌مر به‌ منداله‌کانیان ده‌که‌ن به‌ نو‌یژ کردن،
 که‌ نو‌یژی به‌ یانی له‌ گه‌ل خو‌یان خه‌به‌ریان
 ده‌که‌ نه‌وه‌ و نو‌یژ بکه‌ن، کی‌ن ئه‌وانه‌؟ يَا بُنَيَّ
 اقم الصلّاه / ئه‌ی رۆ‌له‌که‌م نو‌یژیکه‌، وَاْمُرْ
 بِالْمَعْرُوفِ / وه‌به‌ نو‌یژیش ئیسلامه‌تی ته‌واو
 نابیت دینداریتی ته‌واو نابیت، به‌هه‌شتت
 به‌ ده‌ست نایه‌ت وله‌جه‌هه‌ننه‌م رزگارت
 نابیت، ئه‌رکی‌کی‌ تریش واجب له‌سه‌رت
 دوای نو‌یژ، وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ / که‌ ئه‌ویش بریتیه
 له‌ ئه‌مر به‌ چاکه‌ کردن، وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ /
 وه‌نه‌هی له‌ خراپه‌ بکه‌ ئه‌ی رۆ‌له‌که‌م، وَاَصْبِرْ
 عَلٰی مَا اَصَابَكَ / به‌لام سه‌بریش بگره‌ له‌سه‌ر
 هه‌ر نارپه‌حه‌تیک که‌ تووشت دیت، وَاَصْبِرْ عَلٰی
 مَا اَصَابَكَ / بوچی لقمان (علیه‌ السلام)
 فه‌رمانی به‌ کورپه‌کە‌ی کرد که‌ سه‌بر بگری‌ت،
 وَاَصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ / چونکه‌ ده‌یزانی ئه‌گر

له سه رخوا بى، فيرى بكة نارام بگرى له سهر نارپه حتى، پيغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) چون فه رمانيان كردووه به چاكه و نه هيان كردووه له خراپه، نه وه موو نارپه حتىه يان هاتوته رى، ناراميان گرتووه له سهرى، چونكه كه سيك كه به هه شتى بوى پيوسته نارام بگرى، بويه خواى گوره ده فه رموى:

﴿ وَالْعَصْرِ ۝١ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ ۝٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَّوْا بِالصَّبْرِ ۝٣﴾ (العصر: ١ - ٣).

خواى گوره سويند ده خوات كه خه لكى هه مووى له زهره رمه نديايه، ئيلا نه وانه نه بى كه ئيمانيان هه يه وكرده وه يان چاكه، وه سى يه م شتيش فه رمان به چاكه ده كه ن ناموزگارى يه كتر به چاكه ده كه ن، وه چواره م شتيش ناموزگارى به نارامگرتن ده كه ن، چونكه هه ركه سى فه رمان به چاكه بكات تووشى نارپه حتى ده بيت، ئيلا (أن يشاء الله) به لام پيوسته نارام بگرى چونكه نه وه كه سهى كه فه رمانيش به چاكه نه كات هه ر تووشى نارپه حتى ديت، به لام له وانه يه نارپه حتىه كهى نه وه خراپتر بيت له دينه كهى

نه گه ربيت باتووشى موصييه تيك نه بيت، واده زانى موصييه ت نه وه يه كه لاشهى تووشى نارپه حتى بيت، به لام نه گه ر كوره كهى له ديندا تووشى موصييه ت بيت، كوره كهى دينى نه مينى و نه خلاقى نه مينى به لايه وه موصييه ت نييه، له كات تيكيشدا پيغه مبه رى خوا ﷺ ده يفه رموو: (ولا تجعل مصيبتنا في ديننا) .

نهى خوايه كه موصييه ت تووشيش كردين موصييه ت له دينمان تووش نه كه بيت، موصييه تى دنيا ناسانه براكه م، بامالت هه مووى بسوتى، بامندالت هه مووى بمرىت، با بوخوشت له ناو بچيت به لام ئيماننت سه لامه ت بيت، نه كه هه ر ئيماننت سه لامه ت بيت به هه شتت ده بى، به لام با سهر هه ر سه لامه ت بيت كه ئيماننى تيدا نه ما ناگر شوينيه تى خوا په نامان بدا، كه واته ناوا ناموزگارى منداله كه ت بكه كه ده ست به دينى ئيسلامه وه بگرى، ده ست به قورئان وسوننه ته وه بگرى، فه رمان به چاكه بكاو نه هى له خراپه بكا، مه ترسه لى ببيده ره ده ست خواى په وره رديگار با ته وه كولت

(1) (رواه الترمذي، وحسنه الألباني في: صحيح الجامع

له خراپه ده کهن، ئه و جا سییه م فه رموی و یقیمون الصلوة / وه نویش ده کهن، چوارهم شتیش و یؤتون الزکاة / زه کاتیش ده دن، پینجه میش و یطیعون الله ورسوله / گوپرایه لی خواو پیغه مبه ر ﷺ ده کهن، واته دست به قورئان و به سوننه ته وه ده گرن، اولسک سیرحمهم الله / ئا ئه واننن خوا پرهمیان پیده کات، ده ته وی خوا پرهمت پیبکات برای من، ده ته وی پرهمته تی خوای گه وره ت تووش بی و به هشتت به نسیب بیست وله جه ه ننه م پرگارت بیست، ده ته وی ژیانن خوش بیست له دونیا پرهمته تی خوات به رکه وی وله پرهمته تی خوادا بژییبت، ئه واهسته به و پینج ئیشه ی که خوا باسیکرد که سیفته تی ئیماندارانی پیاو و ژنه یه که م سیفته تیان فه رمان به چاکه و دووه میان ریگرتن له خراپه و سییه میان نویژو و چواره میان زه کات، بیربکه ره وه موسلمان فه رمان به چاکه و ریگرتن له خراپه پیش نویژ کردن باسی کردوون خوای گه وره، بو ئه وه ی وانه زانی ئیسلامه تی به س نویژو به س، نویژیک که له خراپه ناتگه رینیتته وه، نویژیک که هانت نه دا بو چاکه کردن، نه خیر نویژ په یوه ندی به خوت وخواوه یه، به لام

بیست، نارپه حته تی تو ته نها له دونیا بوو خوای گه وره ش له سه رت لا ده دات وئاخیرت خیر ده کات، فه رمان به چاکه و ریگه گرتن له خراپه واجبیکه خوا له سه ری داناوین، ئه و که سانه ی که پی هه لسن اولنک هم المفلحون / ئه وانه له و که سانه ن که سه رفرازو سه رکه و توون به ده قی ئایه تی خوای په روه ردگار وه کو باسما ن کرد، وه ئه و که سانه شن که خوای پرهمیان پیده کات، خوای گه وره ده فه رمویت:

(وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيَطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ) (التوبة: 71). ئه فه رموی: ئیمانداران به پیاو و به ژنه وه، ئیماندارانی ژن و پیاو ئه وانه دوست و خوشه ویست و که سی یه کترن، په یوه ندی ئیمانی له ناو خه لکدا به هیژترین په یوه ندییه، با له عه شیره ته که ی تووش نه بیست باخرمیشته نه بیست، مادام ئیمانداره وه کو تو ئه وه براته (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) خوای گه وره ده فه رموی ئه و ئیمانداره پیاو و ژنانه یه که م سیفته تیان یأمرُونَ بِالْمَعْرُوفِ / که فه رمان به چاکه ده کهن، دووه میان وینهون عن المنکر / ریگری

ده گرن خه لك بېته مزگهوت، رېگه ده گری خه لك دهرز بخوینی دهرزی قورئان، رېگه ده گری ئافره تیك حجابی هه بی وخی پوشته بکات، ئه و ماموستایه ش که له قوتابخانه رېگری له قوتابیه کان ده کات له و دوو پرووانه یه خوا بمانپاریزیته، مه منوعه نابیت ئافرهت حجابی هه بیت به چ قانونیک وبه چی ده ستوریک، کام پرگه ی ده ستوره که ئه وه ی مه نع کردوه ئافرهت خوی دانه پوشتیته، یا کام پرگه یه که مه نعی کردوه که قوتابیانمان جگه رگوشه کانمان نویت نه که ن ومه جالی نویت نه کردنیان نه بیت، ئه وه سیفه تی دوو پرووه خوت به فله سوفو پوشتنیر مه زانه ئه ی ماموستا کاتی که مه نعی ئه وه موو قوتابیه ده که ی که نویت بکه ن، بویه ئه وه موو پرسیاره ی دیته لامان، ماموستا له قوتابخانه مه جالی نویت کردنمان نییه چی بکه ین له گه ل نیوه پو جه معی بکه ین؟، چی بکه ین ئه گه ر هاتینه وه مه غریب بوو چوون بیکه ین به تاییه تی له زستاناندا که پوژ کورته، بو له ولایتیکی موسلماندا ماموستایه کی به ناو موسلمان رېگا نه دا قوتابیه کان نویت بکه ن، ئه گه ر دوو ده قه له وانه که ی تاخیر بوو

فه رمان به چاکه ورپگرتن له خراپه په یوه ندی به خوت وخیزانست وکومه لگا که ت و ولاته که وه یه، سیفه تی ئیماندار ئه وه یه پیش ئه وه ی که باسی نویت بکریت بو ی پیش ئه وه ی که سیفه تی نویت کردن وزه کاتدانیان باس کا خوی گه وره، دوو سیفه تی تری باس کرد که فه رمان به چاکه ده که ن و رېگه له خراپه ده گرن، ئه وه سیفه تی ئینسانی ئیمانداره، به لام ئه ی سیفه تی ئینسانی دوو پروو چی یه؟

خوی گه وره له به رامبه ریشدا باسی ئینسانی دوو پروو ده کات! ده فه رموویت: (الْمُتَأَفِّقُونَ وَالْمُتَأَفِّقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ) (التوبة: 67). دوو پروه کان به ژن وبه پیاویانه وه که زورن له سه رده می ئیمه دا خوا زوریان نه کات، مونافیه کان که دوو پروون پروی سه ره وه ی موسلمان وه له دلیشدا بی ئیمان، ئه و مونافیه کان خوی گه وره ده رباره یان ده فه رموویت: (يَا مُرُونَ بِالْمُنْكَرِ) / بیر بکه ره وه فه رمان ده که ن به لام به چاکه نا به لکو فه رمان به خراپه ده که ن، فه رمان ناکه ن به خه لکی بین بو مالی خواو نویت بکه ن، فه رمانی پیده کات بچیت بو سینه ماو بو مه لهاکان، وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ / رېگه

(التوبة: 67) خوای گه وره ده فره رموویت،
 دوورپوه کان فاسقن، ئه وانه خراپه کارن و
 به درپه وشتن خوا بمانپاریزیت، که واته ئه ی
 ئه و که سه ی که و تۆزیک له توانا
 ومه سئولیه تت هه یه ووریا به بهر هه پره شه ی
 خوا نه که ویت، هه ولبد ه فره مان به چاکه
 بکه ی، هه ولده ریگه له خراپه بگری، چونکه
 به خته وه ری ئه و کومه لگایه مان له وه دایه
 که فره مان به چاکه بکه ین ورپیگه له خراپه
 بگرین، پاش ئه وه ی که خوای په روه ردگار
 باسی سیفه تی ئیمانداران و سیفه تی
 دوورپوانی کرد، ئه و جا حالئ هه ردوو
 لایشیان باس ده کات: (وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ
 وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ) خوای گه وره
 ده فره رمووی: خوای گه وره خوئی به لئینی
 به دوورپوه کانی ژن و پیاو و کافره کانیش
 داوه به لئینی چی؟ نَارَ جَهَنَّمَ / به لئینی ناگری
 دۆزه خی پیداوون، یه که م سیفه تی دوورپوو
 چی یه وتمان، فره مان به خراپه ده کاو
 وه نه هیش له چاکه ده کا، ئه وه سیفه تی
 یه که میانه، سیفه تی دووه میشیان و یَقْبِضُونَ
 أَيْدِيَهُمْ، / ناچی دیناریک له پیناوی خوا
 ببه خشیت، و یَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ، / ووریا به پرسیار
 له خۆت بکه و موراجه عه ی خۆت بکه و بزانه

نایه لئ بیته ژوره وه، ده لئ له کوئی بوی وه لا
 نویرم ده کرد ده بچۆ ده ره وه بۆت نییه
 بیته ژوره وه، بزانه سیفه تی دوورپوت
 هه یه خوا بمانپاریزی، وریا به خۆت بپشکنه و
 به خۆتا بچۆره وه، وانه زانه تۆ ریزت هه یه
 لای خوای په روه ردگار که سیکی دوورپوویت
 خوا بمانپاریزیت که ئه وه سیفه تی بیت،
 (الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
 بِالْمُنْكَرِ). / کامه ی خراپه یه فره مان به وه
 ده که ن، ده توانیت بیانباته ده ره وه بچن
 سه عاتیک کچ و کوپ تیکه ل بکه ن وه لا
 وهرزش و دهرزی وهرزیمان هه یه، به لام
 دوو ده قه ریگا نادریت نویره که ی بکات بۆ
 خوای گه وره، (يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
 الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ)، / وه ده ستیشی
 گرتوته وه مونا فاق، مونا فاق مال نابه خشیت
 له پیناوی خوا وئو عاده ته ی نییه، و یَقْبِضُونَ
 أَيْدِيَهُمْ بۆچی؟ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ، / چونکه
 خوای گه وره یان له بیرچوه ته وه، دوورپوو
 خوای گه وره ی له بیر نییه که خوا کییه؟ که
 گه وره یی خوا چه نده، له بیر نییه که
 سبه ی فری ده دریتته ناو چالیکه وه له
 قه بره که یدا ئه و جا په شیمان ده بیته وه،
 (نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ)

له عنه تي ليكردون، وه له پره حمه تي خوي
ده ريكردون، بو له پره حمه تي خوي ده ريان
ده كات؟ ته ماشاي نايه تيكي تركه كه خوي
گه وره چيمان پي ده فهرموي:

(لَعْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ
دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ) (المائدة: 78).

خوي گه وره له عنه تي له به نو ئيسراييل
كرد له سهر زماني داودو عيساي كوري
مه ريه م، له زه بووروه له ئينجيلدا له عنه تيان
ليكرا، وه خوا له عنه تي بو ناردن، بو؟ ذَلِكَ
بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ، / چونكه سه ريپيچي
فه رماني خويان ده كردو ده ست دريژيشيان
ده كرد، (كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ)

(المائدة: 78). بو يه له عنه تيان ليكرا كه نه گهر
مونكه ريك خراپه يه كه تاوانيك ده كرا لا يتناهون
عن منكر، / نه يان ده ووت كاكه نه وه خراپه يه
مه يكه، بابه ئيشي من نيه من هه قم چيه؟
كه س ناچيته قه بري كه سه وه، كه س
به ناگري كه س ناسوتي، هه ركه سه خوي
له سه ره، ده ست به كلاوي خوت بگره با
نه ييات، نه و قسانه هه مووي پوچن و
وه هه مووي دژي شه ريعه تي ئيسلامن،
وامه زانه به ناگري كه سه وه ناسوتي،

نه و سيفه تانه له تودا هه يه، كه تيتدا هه يه
به په له فرياي خوت بكه وه، خوي گه وره
ده فهرموي به ليني به دوو پوره كان
وبه كافر ه كان داوه به ناگري دوزه خ، خالدين
فيها، / به به رده وامي تيدا ده ميننه وه، هي
حسيهم، / نه و ناگره يان به سه، نه و ناگره ي
به سه، له دونيا چي ده كات بابيكات دوو پوو،
ده تواني فيل بكات، به لام كه چوه ناو
ناگره وه، خوي گه وره ده فهرموي: هي
حسيهم، / نه و ناگره يان به سه خوا بمانپاريزي
له و ناگره، ناگريك كه ناگري دونيا به شيك
بيت له هه فتا به شي ناگري دوزه خ، ناگري
دونيا به ست نيه نه و موسلمان، نه گهر
به ناگري دونيا بسوتي، بيربكه ره وه، نه و
كه سانه ي كه ده سوتين له دونيا به ناگري
دونيا حاليان چيه؟ نه وه نده ي به سه بو
نه وه ي عه زابي پي بخوا، يان له حالتيكي
خوشدايه و جاري ماويتي، ده لي نه وه نده
هه چ نيه پي موته نه سير نابم، ناگري دونيا
به ست بيت، نه ي ده بي ناگريك هه فتا قات
به تين بيت ده بي چون بيت خوا
بمانپاريزي؟ خوي گه وره ده فهرموي: هي
حسيهم ولعنهم الله، / وه خواش له عنه تي له و
دوو پورانه كردوه، ولعنهم الله، / خواش

له نویژ بکات ئه وه ولاتیکی کافره بابیناسین، ئه گهر قانونیشی تیدا نییه، له قانونیشدا ریگری لینا کریت، ئه ی ئه وه که سه که مه چییه که له قوتابخانه دا خوی موسه یتر کردو وه و نایه لی منداله کانمان نویژ بکه ن، جولان هیچتان ئینکاری ئه وه خرابه یه تان کرد، که سی نایکات، بابه چ ئیشمان پییه، موشکیله نییه ئه وه که ی موشکیله یه، گرنگ منداله که م ده رچی له خویندن، ده رچی له خویندن به لام ده دۆری له ئاخیره تدا، به ده سستی خوت ده بیته هوی ئه وه ی که منداله که ت بیته سوته مه نی دۆزه خ خوا بمانپاریزیت، کامتان پیش سپیه کانتان باپیش گه نجه کان، کامتان زور به نه رمی و به عاقلانه هه ستان برؤنه ته ربیه بلین با کچ و کور تیکه ل نه بی له خویندن، مه سه له که تیرؤرستی نییه، مه سه له که له به رزه وه ندی خویندن وره وشستی گه له که مانه، کی هه ستا؟ کوا پیش سپیه کان، که س نایکات، ئه وه به لگه ی ئه وه یه که ئیمان له دله کاندایان نه ماوه یان لاوازه، سیفه تی ئیماندار پیش نویژ کردن ریگرتن له خرابه یه، ئه ی بؤ نایکه یه ت، وامه زانه زور به ئاسانی پرگارت

به ئاگری خه لکه وه ده سوتی، که ببینی ئه وه خرابه یه و ئینکاری لینه که ی که مترین شت به زمانت نه لئی کاکه له خوا بترسه، به نه رمی، نالیم شه پری له گه ل بکه بلی برای به پیزم له خوا بترسه، ته قوای خوا بکه، ئه وه کاره ی تو ده یکه ی خوا پی ناخوشه، ئه وه کاره ی تو ده یکه ی خرابه بلاوده کاته وه له ولاتدا له شاره که ماندا، ئه گهر ئه وه نه لیت ئه وه بزانه ئیمان له دلتدا بزانه هه ر نییه یان زور لاوازه خوا بمانپاریزی و نیفاق چووه ته ناوی، خوی گه وره فه رموی بؤ له عه تیان لیکرا به نی ئیسرائیل: (کأنوا لا یتناهرون عن منکر فعلوه)، چونکه ریگریان له یه کتر نه ده کرد ئه گهر مونکه ریک خرابه یه کیان کردبا، نه یان ده ووت کاکه ئه مه مه که خرابه یه، ئه وه یان نه ده کرد ئه و سیفه ته یان نه بوو، ده ببینی بی شه رعی ده کریت، هه موو باوکه کان ده بینن منداله کانیا ن له قوتابخانه نویژی عه سر ناکه ن، که سیک جورته تی نییه غیره تی نییه هه لسیت بلت ده ی پیش سپیه کان ده ی پیاو ماقولان، نه که به نیه تی ئازاوه، بابچین بؤ ئیداره بؤ تربیه بؤ ناحیه بؤ ولات پرسیار بکه ین ئایا ئه وه قانونی ولاته ئه گهر ولاتمان ریگری

بیتِ خوا بمانپاریزیت، به نو ئیسرائیل خوا
 له عنه تی لیکردن چونکه ریگریان له خراپه
 نه ده کرد، ئە هی ناترسی بهر له عنه تی خوی
 گه وره بکه وی له په حمه تی خوا ده رچی،
 خوا بمانپاریزیت، کهس واتینه گا ئیمه
 له گه ل ئاژاوین، په نا به خوا نه ئاژاوه
 گپین نه له گه ل ئاژاوه گپرانیشین، به لام
 ده مانه ویّت ولاته که مان ولاتیکی به خته وهر
 بیّت، خه لکه که مان له ئاسوده یی وپه وشتی
 به رزدا بزیه ت، نه ک وه کو کرمی ناوخو ئە و
 گه له ورده ورده ئە خلاق وپه وشتی نه مینی
 وبته پیّت و بدوپیّت، هه ر ئوممه تیک ئە خلاق
 نه ما ئیمانی نه ما سه رکه وتن به ده ست
 ناهینی براکانم، که واته خوی گه وره
 له عنه تی لیکردن چونکه فه رمانیان به چاکه
 نه ده کردو ریگریان له خراپه نه ده کرد،
 له عنه تی لیکردن و بو دوزه خ وده فه رمووی
 به سیانه، به لام سیفه تی ئیماندار خوی
 گه وره ده فه رمووی: (وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ
 وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ) (التوبة: 67) خوی گه وره
 به لینی به ئیمانداران داوه به ژن وپیاویان
 ئە وانه ی فه رمان به چاکه ده که ن وریگری
 له خراپه ده که ن، خوی گه وره به لینی
 به هه شتی پیداون، (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا)

که وروبار به ژیریدا ده روات، (وَمَسَاكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي
 جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ)، /
 خوا لیان پازیه له و ئیماندارانه، موسلمان
 هه ولّ بده خوا لیّت پازی بیّت، با ترسی هیچ
 که سیك وشه رم کردن له هیچ که سیك وات
 لینه کات که بلئی ئە وه پاسته ئە وه پاست
 نییه، له کهس مه ترسه برای من بهس له
 خوی گه وره بترسه، ئە و که سه ی که له
 غه بری خوا ده ترسی، تووشی ئیمان لاوازی
 وبگره تووشی هاو هلّ بریاردانیش ده بیّت
 په نا به خوی په وهر دگار، ئە و جا له بیرت
 نه چیّت پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فه رمووی:
 (أفضل الجهاد كلمة حق عند سلطان
 جائر) (۱).

(2) (رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه، وصححه الألباني
 في: صحيح الجامع الصغير: 1100).

دانیشتووی ئەوێ خۆینی موهاجرو ئەنصارەکانە کە رێشتیان ئیسلام بەرزبۆووە ئیستا گەیشتۆتە دەستی تۆ (فاتق الله في أبناء المهاجرين والأنصار) دەی تەقوای خوا بکەو لەخوا بترسە، ئاگات لەمندالی موهاجرو ئەنصارەکانیش بییت، ئیمەش ئاوا بەکاربەدەستەکان دەلێین ئەو تەختەو تاراجەیی کە لەسەری دانیشتوون ئەوێ خۆینی ئەو کەسانە یە کە خۆینیان پزۆا بۆ ئەوێ ئیمە بگەینە ئەم پۆژە دواي فەزل وکەرەم وپەرەحمەتی خوا، کەواتە ئەوێتان لەبیر نەچیت ئەو خۆینە بۆ ئەوێ نەپزۆاوە بۆ ئەوێ بەدەرەوشتی بلاوبییتەو، خۆین بۆ ئەوێ نەپزۆاوە مەشروب وخوردەنەو بەئاشکراو بەبی شەرم وحهیا لەناو شارەکانماندا هەبییت، خۆین بۆ ئەوێ نەپزۆاوە کچ وکوپمان تیکەل بییت مستەوای خۆیندن نەمینیت و بەدەرەوشتی بلاوبییتەو، خۆین بۆ ئەوێ نەپزۆاوە ریبیا بلاوبییتەو لەناو خەلک، باناگامان لەوێ بییت، ئاگامان لە گەلەکەیی خۆمان بییت، وەخەلکیش ئاگایان لەخوای گەرە بییت، چاکەکاربن نەک تیکدەر وپیرانکاربن، کەواتە براکانم تەنھا ئامۆژگاری نەک وپیرانکاری و تیکدەر ئەوێ نا،

پەشیمان بەرەو، بۆیە عطائی کوپی آبی رباح چووێ لای عەبدولمەلیکی کوپی مەپوان کە خەلیفە بوو لەسەردەمی خۆیدا، نەک خەلیفە یە کە تەنھا شوینیکی وەکو کوردستانی بچووی ئیمەیی بەدەست بی، هەموو دەوڵەتی ئیسلامی بەدەست عەبدولمەلیکی کوپی مەپوانەو بوو، عطائی کوپی آبی رباح چووێ ژۆرەو بۆ لای تەماشای کرد دانیشتووێ لەسەر تەختی پاشایەتی ئەو هەموو پەرئیس و عەشیرەت و ئەو هەموو وەزیر و پیاو ماقول و مەزنانە لای دانیشتوون، کە عطائی کوپی آبی رباح هات یە کسەر خەلیفە لەبەری هەلسا و هیئای لای خۆی داینیشاندو بۆ خۆی چوو لەسەر چۆک بەرامبەری دانیشت فەرمووی ئەی امام بفەرموو چ دەلێی چ پێویستیەکت هەیە تابۆت لەسەر چاو دانیین، ووتی: یە ک شتت پی دەلیم ئەو کورسیەیی کە تۆ لەسەری دانیشتووی بەخۆینی موهاجرو أنصارەکان تۆ گەیشتوویتە ئیرە، وامەزانە بەشان و بازوی خۆت ئیستا ئەو شوینەت هەیە وئیسلا م ئەو هەموو فەتح و فتوحاتەیی هەیە یە کسەر ئاوا بەئاسانی تۆ گەیشتۆتە دەستت، ئەو تەختەیی تۆی لەسەر

تیکرپای خه لکی وموسلمانان بده، فهрман به چاکه بکه و پریگری له خراپه بکه، بویه وای لیھاتووہ ئه مرؤ ئه و که سانہی که فهрман به چاکه و پریگری له خراپه ش بکه ن، پریزیشیان که م بۆتہ وه و قسه یان قبول ناکریت، چونکه داواکارییه کانیان بۆ خویانه نهک بۆخه لک و گهل ونیشتمانه که یان وبۆ دینه که یان بیټ، براکانم خوای په روه ردگار باسی ئه و ئوممه ته دهکات ده فه رمووی:

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) (آل عمران: 110).

ئیمه خیرترین ئوممهت بوون بۆچی خیرترین ئوممهت بووین؟ ده فه رمووی چونکه ئیوه فه رمانتان به چاکه کردو پریگریتان له خراپه کرد (وَأْتُمِّنُونَ بِاللَّهِ) ئیمان که ی خسته دوا ی فه رمان کردن به چاکه و پریگه گرتن له خراپه، که واته چاکه ی ئه و ئوممه ته له وه دایه که فه رمان به چاکه و پریگری له خراپه بکا، به لام به نه رم و نیانی نهک به تیکده ری نهک به ئاژاوه گیپری نهک به فیتنه یی نا، فه رمان به چاکه و پریگری له خراپه به ریفق و به ئه ده به وه به زانینه وه، که بزانیته ئه وه سه رده کی شیټ بۆ چاکتر، نهک سه ربکی شیټ بۆ ویرانکاری و خراپتر،

که لیمه ی راستی بلێ بپۆ ئامۆژگاری خیری بکه، چونکه ئه و کار به ده سته ش که تۆ بچیت ئامۆژگاری خیری بکه ییت تۆ راستی له گه لی، ئه و که سه ی که ماستاوی بۆ بکات و ده سته ی بۆ له مل بدات، ئه وه خیانه تی لی ده کات ئه وانه ماستا وچین و ده ست له مل ده دن، والله چاکه ی کار به ده سته که یان ناویټ، وچاکه ی گیرفانی خویان ده ویټ، ده یه ویټ بۆ خوی شتیکی ده ست که ویټ که مه دحی کرد، جا بویه عطائی کوپری اُبی رباح ئه و قسانه ی ته واو کردو، عه بدولمه لیکی کوپری مه پوان فه رمووی ئه وه ی بۆ خه لکت داوا کرد له سه ر سه رو چاوم جیټ به جیټی ده که م، ئه ی جه نابت چی داواکاریه کت هه یه فه رمووی، من داواکاریم له لای دروستکراو نییه، من داواکاریم لای خوای گه وره یه، ئیشم به تۆ نییه، بۆ ئه وه نه هاتووم داوا ی پارهت لی بکه م، ئیمه ش با فیټر بین، با که سی کمان نه چیټه لای کار به ده سته یک ونه لیټ والله ئه گه ر پارچه زه ویه کم بده یټی، به رمیله نه وتیټک ئه گه ر بۆمان بده یټ نه وتمان نییه، ئه گه ر بکریټ فلانه ئیشم بۆ بکه یټ، سووک ده بیټ، هه ولده ئیشی خۆت ته نها له خوا داوا بکه، به لام هه ول بۆ ئیشی

ئەو هی که له دلێشدا خرابه به خرابه دانانی،
 ئەو هه به به خه رده لیکیش ئیمانی له دلدا
 نه ماوه، زۆر کهس ده بینی نه که به خرابه نالی
 خرابه، نه که له دلێش پێی ناخۆشه، به لکو
 پێشی خۆشه دل که هی خرابه هی ده ویت،
 فه رمانیش به خرابه ده کات، زانیمان ئەو ه
 سیفه تی ئینسانی دوو پوهه خوا بمانپاریزی
 له دوو پوهه کان، جا موسلمانان با
 موراجعه هی خۆمان بکهینه وه، با پێی
 هه لسین له پیناوی خوادا به دل سۆزی، ئە گه ر
 به و ئەر که هه لسین والله ولات و گه له که شمان
 به خته وه رو به رز ده بی ان شاء الله تعالی،
 چونکه ئە گه ر نه خۆشیه که بلاو بوه وه
 له لاشه دا زوو چاره سه ری نه که یه ت هه موو
 لاشه ت ده گریته وه، سه ره نجامی خراب
 ده بی ت، خوا بمانپاریزی ت، وه کو چۆن
 پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فه رمووی: (مثل
 القائم علی حدود الله والمدهن فیها کمثل قوم
 استهموا علی سفینه فی البحر فأصاب بعضهم
 أعلاها وأصاب بعضهم أسفلها فكان الذين
 فی أسفلها إذا استقوا من الماء مروا علی من

(4) (رواه مسلم، وانظر: صحيح الجامع الصغير: 5790).

ئەو جا فه رمان به چاکه و ریگری له خرابه
 ئەو ه نییه که ئیمه بچین دامو ده زگاگان
 بسوتینین وتیکی بدهین، ئەو ه ویرانکارییه،
 ئەو ه خۆی له خۆیدا مونکه ره و خرابه یه،
 فه رمان به چاکه ئەو ه یه قسه ی راست بکه ی
 هه ولی راست بده ی، ته عاون وهاوکاری
 له سه ر خیر بکه ی، پیغه مبه ری خوا ﷺ
 ده فه رمووی:

(من رأى منكم منكرا فليغيره بيده) (۱).

هه رکه سی که له ئیوه خرابه یه کی بینی با
 به ده ست بیگۆریت، ئە گه ر له توانا تا هه بوو،
 له مالی خۆتا به ده ست ده یگۆری، په ئیس
 عه شیره ت له عه شیره ته که ی خۆی، مو دیر
 له دائیره که ی خۆی، په ئیس ی حکومه ت له
 ولاته که ی خۆی، به لام جگه له وه تو بۆت
 نییه بچی به ده ست له گه ل خه لک بیکه یته
 فیتنه و شه ی، فان لم یستطع فبلسانه نه تتوانی
 به زمان، فان لم یستطع فبقلبه / بابه دل پیت
 ناخۆش بیت، وذلك أضعف الإيمان / ئەو ه
 نی شان ه ی لاوازی ئیمان ه، وه له
 فه رمووده یه کی تر دا ده فه رمیت:

(ليس وراء ذلك من الإيمان حبة خردل) (4).

(3) (رواه النسائي والترمذي وابن ماجه، وصححه الألباني في: صحيح الجامع الصغير: 6250).

كۆمه لگا هه مووی خراب ده بیټ، كۆمه لگا هه مووی تیك ده چیټ تۆش به هۆی ئه وه وه زهره ده كه یت كه واته كه خراپه ت دی ده ستی خراپه كار بگره و ئامۆژگاری بكه، ئه و جا هه موومان قازانج ده كه ین ولای خوی گه وره ش سه رفرازو سه ركه وتوو ده بین خوا په حمان پی ده كات، ده نا خوی گه وره غه زه بمان لی ده گریت، به ر له عنه تی خوا ده كه وین خوا بمانپاریزیت، خوی گه وره وامان لی بكه ی كه به و ئه ركه پی رۆزه هه لسین فه رمان به چا كه بكه ین و پی گری له خراپه بكه ین، خوی گه وره ولاتمان به خته وهر كه یت، خوی گه وره ئاسوده یی وئارامی و خوی گه وره ئه من وئاسایش وئه من وئیمان بخه یته ناو ولاته كه مانه وه، آمین آمین

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.

فوقهم فقال الذین فی أعلاها لا ندعکم تصعدون فتؤذونا فقالوا لو أنا خرقنا فی نصینا خرقا ولم تؤذ من فوقنا فإن یترکوهم وما أرادوا هلکوا جمیعا وإن أخذوا علی أیدیهم نجوا ونجوا جمیعا⁽⁵⁾.

واته: وینه ی ئه و كه سانه ی فه رمان به چا كه ده كه ن وه كو ئه و كه سانه وان كه له ناو كه شتییه كدان دوو تا قمن، كۆمه لیك له ژیره وه، كۆمه لیكیش له سه ره وه، ئه وان ه ی ژیره وه هه موو جار ده بی بی نه سه ره وه ئه و جا ئا و بخۆنه وه، ده لئین جا ئه و هه موو ماندوو بوونه به ئی مه نا کریت با له ژیره وه بو خۆمان کونیکى تیبکه ین بو ئه وه ی یه کسه ر ئاوه كه لی مان نزیك بیټ وئو نار په حه تی ه نه بینین، پیغه مبه ر خوا ﷺ ده فه رمووی: ئه گه ر ئه وان ه ی سه ره وه له خواره وه بگه ری ن و وازیان لی بی ن و بلین خو جا كونه كه له خواره وه یه ئیشی به سه ره وه نییه، ئه وه هه موویان نوقم ده بن، ئه گه ر ده ستیشیان بگرن ئه وه هه موویان پرزگاریان ده بی، جا وامه زانه كه ئه و كه سه ی خه راپه ده كات به س بو خوی زهره ر ده كات،

(5) (رواه البخاري والترمذي، وانظر: صحيح الجامع